

ACC. N:R. 5880

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Wimmerud Adress: Ölgårdsby
Socken: Sämningslanda Berättat av: Martin Engnell
Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tåvrsås.

Uppteckningen rör

Snörlokar.

negativ I: 7: 51

Skriv endast på denna sida!

5880

Några upplysningar.

L.U.F.

1.

Uppfostraren är född i Tåvelsås,
Västernorrlands län 1908, mistades något
år i Vederstör och flyttade jämte
föräldrarna år 1914 till Dämminge-
landa. Har bott där till förra
året, då jag flyttade till Alghult.
Jag meddelar detta, medare de uppr-
gifter, som denna gång lämnas,
gälla i huvudsak sanna iakttagelser.

ACC. N:R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Wimmerud Adress: Älgshultslug
Socken: Dänningelanda Berättat av: D:o
Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tävedsås

L.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Snörlekar

Snörlekar, sådana som auses i prästisken, förekommo i upptecknarens barndom något men tyckas ha varit mera i bruk för längre tillbaka i tiden, ty jag har frågat några äldre personer, om sådana lekar förekommit i deras barndom, och det vill synas som om de varit mera populära då.

Den lek, som var vanligast, var att man lag ett sammanknutet snöre och åstadkom någon figur

5880

ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimmöald Adress: Mjölhusly
Socken: Ödningelanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939. Född år 1908 i Tåvolsås

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på händerna med detta. Sedan
skulle en annan person fatta samma
snöre med sina fingrar på ett
sådant sätt, att en annan figur
upptod. Man sade då, att den andre
skulle "ta" från den, som höll snöret.
På detta sätt "tog" man från varand-
ra och framställde en hel serie olika
figurer. Gick det riktigt systematiskt
till våga, framkommo de figurer,
som avsågos, men det var mycket
noga med huru man grep tag
med fingrarna, för att man av
en viss given figur skulle få en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Ålgårdsby
Socken: Dämmingelanda Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tävelsås

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

annan av önskad form. Gjorde man
fel på något sätt, så kunde det
uppstå en figur, som man förut
haft, och man kunde så att säga
komma tillbaka till utgångspunkten.

Ett antal fotografier över denna
snörlök bifogas. Först fästade man
snöret så som synes å bild 1. Vad
denna figur kallades kan jag ej er-
inra mig och har ej heller lyckats
få reda på det av någon. Emeller-
tid är den fullkomligt lik den figur,
som kallades "raggan", fastän den
är nörd på det andra hållet.

ACC. N:R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Alghultslug
Socken: Länningelanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939. Född år 1908 i Tärnsås.

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den andre personen med tumma och pekfinger fattade om de båda korsningarna på snöret i de spetsiga vinklarna och sedan källade dessa fingrar under den del av snöret, som å bilden är nederst, och som omsluter händernas ytersidor, och sedan stäckte ut fingrarna som å bild 2, uppkom en ny figur, som vi kallade "lappmatäcket" (på sätt och vis liknar den ju en del av ett lappmatäcke!) Nu denna figur kunde man åstadkomma flera andra olika mönster genom att gripa

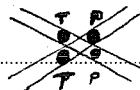
Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
 Härad: Kinnared Adress: Älgbylångsley,
 Socken: Länningelanda Berättat av:
 Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tövelsås.

6
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Tag med fingrarna på olika sätt.
 Låunda fick man efter "lappatäcket"
 andingen "vargaklar", "spegeln" eller
 "limglasat". "Vargaklar" blev det, om
 man fattade med lillfingrarna om
 de delar av snåret, som utgöra fi-
 gurens långsidor och korsade dessa,
 d. v. s. fattade med vänstra lill-
 fingret till höger å snörfiguren
 och tvärtom. Sedan grep man med
 tumme och pekfinger i de spetsiga
 vinkelarna i de båda X-en som
 bildas av snåret, d. v. s. på detta
 sätt:

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5880

Landskap: Sonåland Upptecknat av: Markus Engnell,
Härad: Kinnarö Adress: Älgålsby,
Socken: Dänningelanda Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tävelsås.

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När man sedan sträckte ut snåret,
uppkommo "vargablarna" såsom å
bild 3. (Den knut, som synes mitt
på snåret, har åstadkommit för
att få snåret kortare, så att båda
händerna skulle bli synliga, vilket
de tyvärr ej blivit. Om man vill
framställa spegeln efter "lappatäcket"
grepp man blott med tumme och
pekfinger på van angivet sätt
ovanifrån och lyfte sedan under-
ifrån snåret å figurens långsidor
på samma fingrar, varvid "spe-
geln" uppstod. Bild 4. Om man

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Ålgårdsby
Socken: Länningelanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1839 Född år 1808 i Tärnsås.

8
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

efter "lapputäcket" gjorde på samma
sätt som när man gjorde "varga-
klarna" men med den skillnaden, att
man korsade de yppersta trädarna
med lillfingrarna på motsatt sätt
(det spelar nämligen stor roll, vilken
träd, som kommer överst) så kunde
man få fram en figur, som om
man höll den upp- och nedvänd
liknade ett "singlas". Om spegeln
gjorde man sedan "vaggan" genom
att korsa de två innersta nären
med lillfingrarna och lyfta de två
yppersta trädarna på summarna

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimmared Adress: Rylshultslug
Socken: Emmingslanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939. Född år 1908 i Tåvellsås

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och pekfingerarna, vilka sedan åtskildes, så att figuren kom att likna en vagg. Bild 6. Nu "vaggan" kunde man sedan, om man tog snöret på rätt sätt få en figur, som jag tror kallades "nålet". Bild 7. Genom att med tumme och pekfinger fatta tag i spetsen på vinklarna å snörfigurens långsidor uppstod så "fiskarna". Bild 8. Nu "fiskarna" kunde man sedan få fram "vargaklar" eller "singlasat" beroende på hur man fattade tag i snöret, liksom förut efter lappatäcket. Övrigt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engne
Härad: Kinnared Adress: Flykultslug
Socken: Ödmingelanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939. Född år 1908 i Tåvlsås.

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

andra mer eller mindre regelbundna
mönster kunde uppstå, såsom "lytor"
"saken" m. m., men hur man åstad-
kom dessa har jag ej kännedom om
och har ej kunnat få upplysningar
av andra personer.

Till dessa snörlekar måste såsom
nyss nämnts två personer hjälpas
åt vid utformandet av figureerna.
Man kunde emellertid även utföra
liknande konststycken själv. Om man
fastade snöret på adeles samma sätt,
som när man började nyss beskrivna
lek och sedan höjde händerna

ACC. N:R. 5880
Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Ålgårdsby
Socken: Dämmingelunda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939. Född år 1908 i Tåvdsås.

11.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

snat sig själv och därfter likesom
knöt dessa om snöret och vände
dem med benagarna uppåt såsom
synes å fig A. 2, fick man "kroket".
När man sedan sträckte ut fingrarna
framkom en figur, som påminde
om gardsidan på ett bord. Detta
mönster kallade man "kroket", fig. A. 3.

En annan snörlek, som man
kunde utföra själv, var att "göra
gås fötter". Detta går så till, att
man fattar ett hopknutet snöre om
tummarna och lillfinger som visas
å fig B. 1. Därfter sticker man in

5880

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kinnared
Socken: Ödmingelanda
Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ölgultslug
Berättat av:
Född år 1908 i Tåvolsås.

Långfingret mellan handflatan och
snåret, så att snåret kommer att
hänga på båda händernas långfing-
rar, såsom synes i fig. B. 2. Nu
försöker man att få den del av
snåret, som hänger om tummen,
att i stället omsluta handens yttre-
sida, vilket sker genom att handens
fingrar böjas och stickas genom den
ågla, som omsluter båda tummarna
fig B. 3. Den ågla, som nu omslu-
ter långfingret, överflyttas på tum-
men, varefter den ågla, som om-
sluter hela handen, placeras på

Skriv endast på denna sida!

12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5880.

ACC. N:R.

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimmared Adress: Ålgårdsby
Socken: Dämmingelanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tåvellsås

13
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Långfingret. Nu har man en figur, som den, vilken synes å fig B. 4. Sedan lyftes snåret med lillfingrarna å de ställen å fig B. 5, som markerats med x, varpå lillfingrarna böjas ner och befrias från snåret längst utåt. När man nu släpper snåret med tummarna och släcker ut hela snärfiguren, uppkomma ett par "gäsfötter" enligt fig B. 6.

En snärlek, som någon gång förekom i min barndom och som efter vad jag hört av barn ~~på orten~~

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. 5880
Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Sölghultshög
Socken: Örningslanda Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1939. Född år 1908 i Tävelsås.

14
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ännu lär förekomma på orten, är
följande:

Några barn, t. ex. 5-6 stycken,
stå i en ring och hålla mellan sig
ett hopknutet snöre av 2-3 meters
längd. På snöret finnes en ring
påbörd, så att den kan löpa runt
snöret. Ett av barnen fattar med
sin ena hand om ringen, och man
börjar röra händerna rytmiskt åt
sidorna, så att man kommer i be-
röring med varandras händer, sam-
tidigt som man sjunger: Denna
dalar den skall vandra från den

ACC. N:R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kinnared Adress: Ålgårdsby
Socken: Dämmingslanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tärnsås

15
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ena till den andra. Låt den gå, låt
den gå, låt den aldrig stilla stå."

Lamtidigt som man rörde händerna
skulle man omärkligt överföra ringen
till den, som stod närmast intill,
och på så sätt skulle man låta den
gå runt "från den ena till den andra"
utan att den fick bli synlig.

Nu skulle ett av barnen stå
inne i cirkeln och gissa hos vilken
ringen fanns genom att slå till den
hand, som man trodde hörde ringen.
Gissade man rätt, fick den, hos vilken
ringen var, stålla sig i cirkeln

Skriv endast på denna sida!

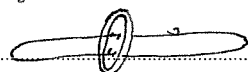
ACC. N.R. 5880

Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimmrövd Adress: Mjölby
Socken: Dämmingslunda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tåvolsås.

16
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hänäst. Gissade man fel, var inget
annat att göra än att försöka på
nytt, tills det lyckades.

Vad denna lek hetar, kan jag ej
med bestämdhet säga men har mig
ha hört benämningar som "den vand-
route ringen", "den vandraude dalen"
eller något liknande.

Ibland roade man sig med att
håda en stark sylvad mellan två
hål på en stärr knapp på detta
sätt: och höll mörts ändar
på vardera handens långfinger.

Sedan man snurrat knappen ~~samt~~

Skriv endast på denna sida!

5880

ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kimmared
Socken: Dämmingelanda
Uppteckningsår: 1939

Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av:
Född år 1908 i Tärvelsdals.

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

några varv runt, och sedan drog rydveris i snåret, därefter som knappen trimmade snåret på ena eller andra hållet, fick man knappen att rotera fram och tillbaka med en väldig fart. Några kallade detta "att kärna smär". Varas man fått denna benämning, kan jag emellertid ej förstå, lå ju här ej förefinnas någon likhet med att kärna smär på de gamla träkärnorna. Jag vet blott, att denna benämning ej förekom, när vi som kan se på detta sätt, utan jag

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5880
Landskap: Småland Upptecknat av: Martin Engnell
Härad: Kimnared Adress: Åstymullshy
Socken: Länningelanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1939. Född år 1908 i Tärnsjö.

18
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

har hört personer senare säga
det.

Det var barnen, som sysslade med
onärskar. Jag kan ej minnas, att de
på den tiden förekomma i skolan
utan i hemmen, och man lärde sig
lekarna av äldre personer i första
hand av föräldrarna, vilka i sin
barndom lekt på detta sätt. Numera
lycks det emellertid som om barnen
lärde lekarna av varandra och ej
av vuxna personer. Dessutom före-
komma de något på rasterna i
skolan, efter vad jag hört skol-
barn

5880

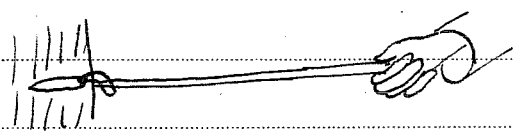
ACC. N:R.

Landskap: Småland
Härad: Kimmared
Socken: Emmingslanda
Uppteckningsår: 1939.
Upptecknat av: Martin Engnell
Adress: Ålgårdsby
Berättat av:
Född år 1908 i Tåvlsås.

19
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

berätta.

Några invecklade knutar eller dylikt
känner jag ej till förutom att man
brukade knyta fast ett snöre i t. ex.
ett knapphål på detta sätt och den
fastbundne sedan skulle göra sig
lös utan att klippa av snöret.

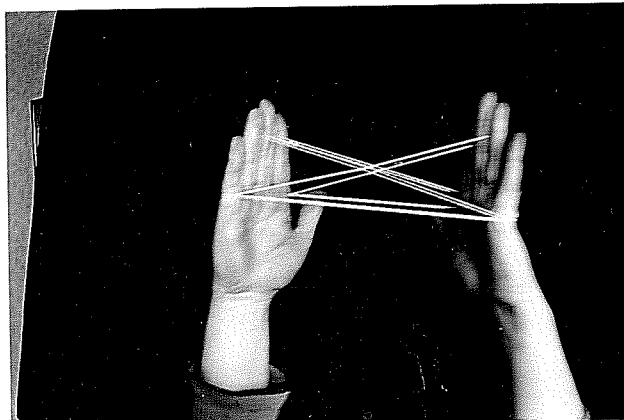
 Det var ju en mycket
enkel sak att göra
sig fri genom att vidga öglan
och själv knyta genom lousamma.

ACC. N:R. 5880

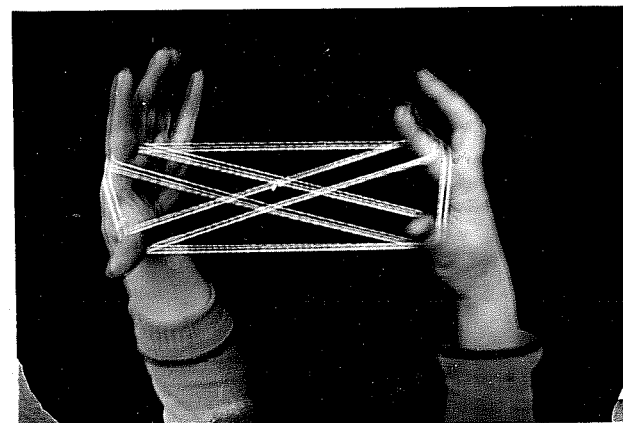
Landskap: *Småland*
 Härad: *Kimmerabbl.*
 Socken: *Dämningslända*
 Uppteckningsår: *1939*

Upptecknat av: *Martin Engvall*
 Adress: *Ålgårdsby*
 Berättat av:
 Född år *1908* i *Tävelsås*

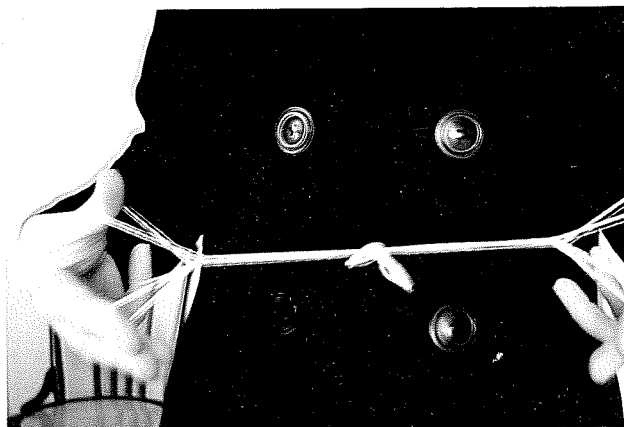
20
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

1.

2.

3.

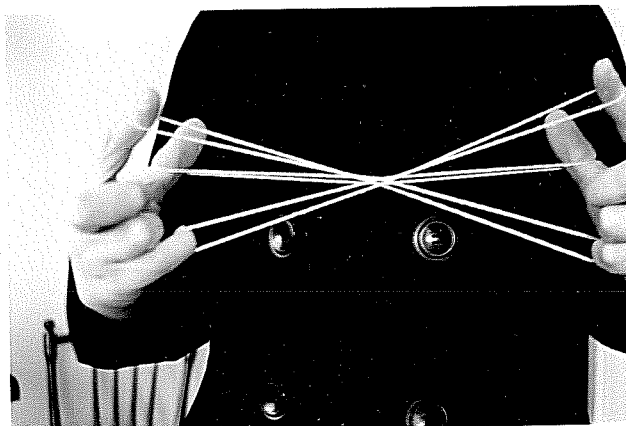

4.

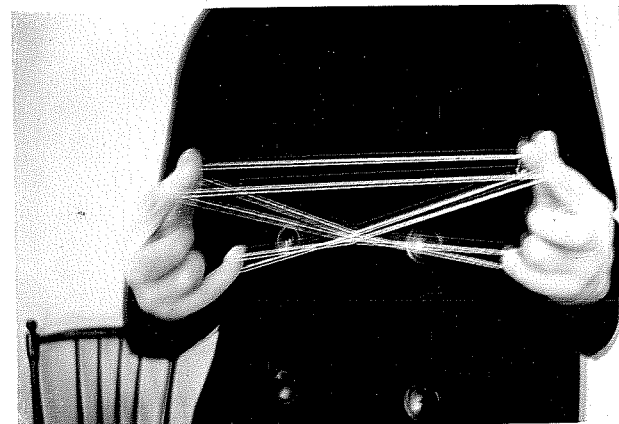
ACC. N:R. 5880

Landskap: Luleå Upptecknat av: Martin Egnell
 Härad: Skellefteå Adress: Ålgård
 Socken: Därningö Berättat av: Martin Egnell
 Uppteckningsår: 1939 Född år 1908 i Tärsås

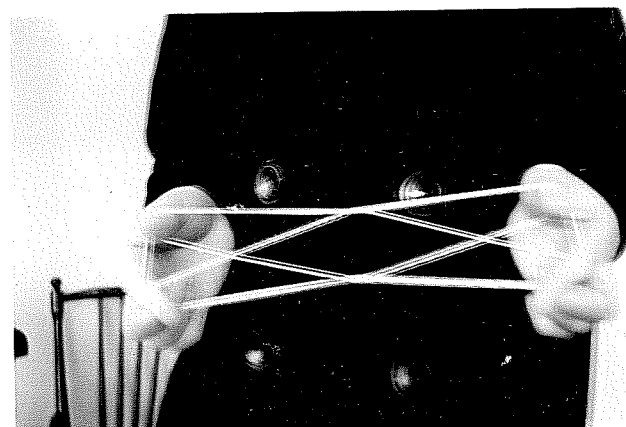
21
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

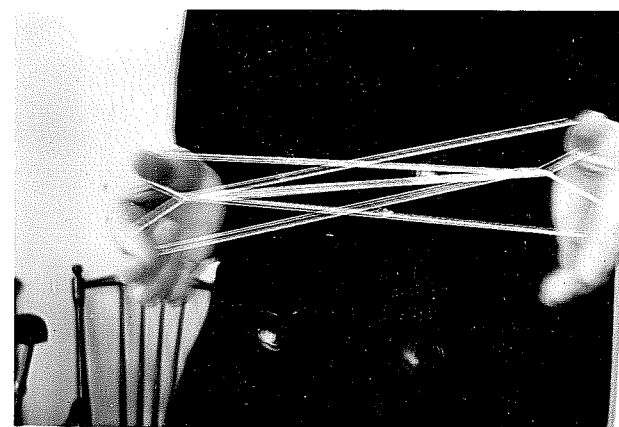
5

6.

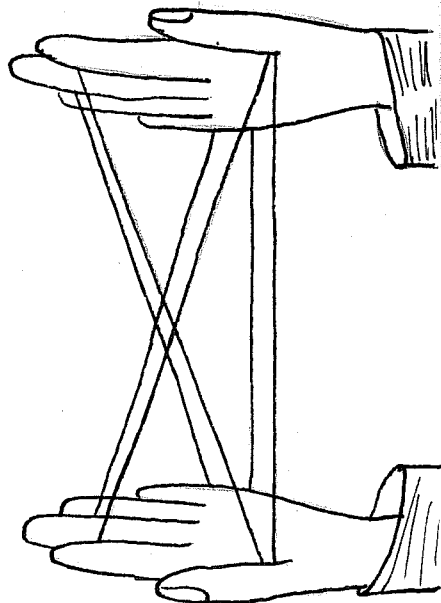

7.

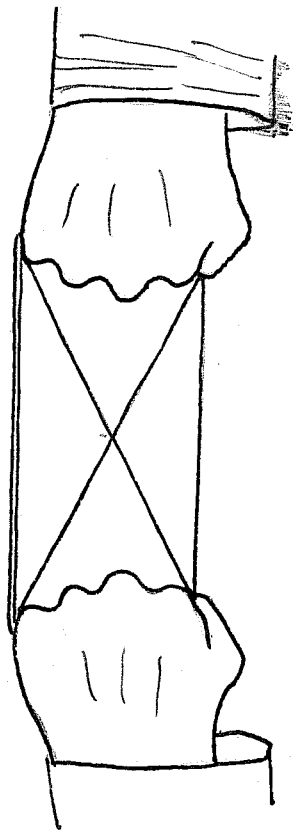
8.

Op.

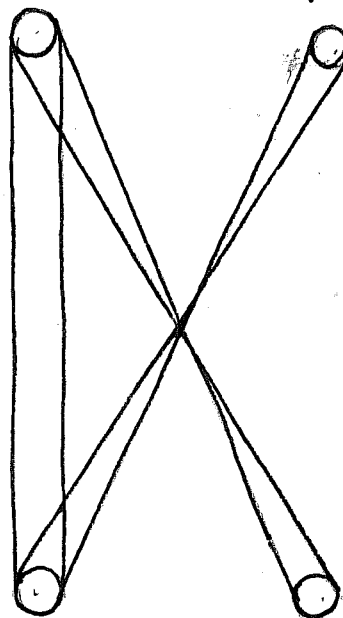
Brevet.

5880

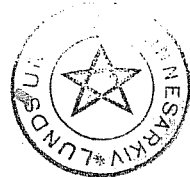
Brevet.

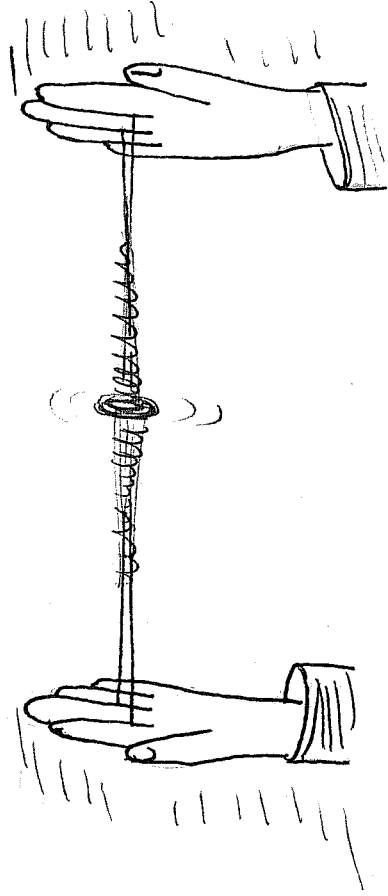
Tram.

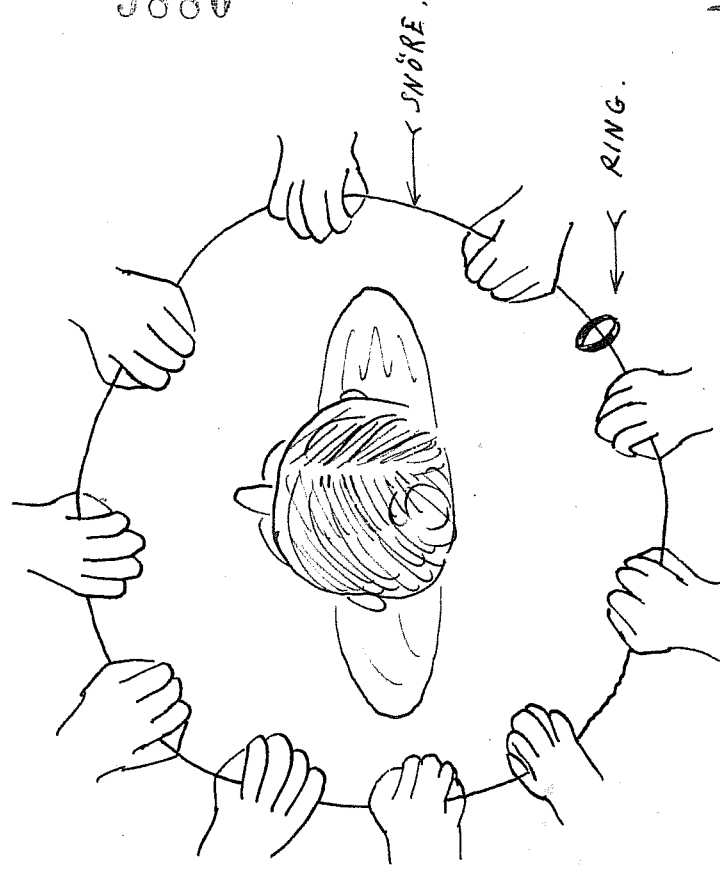
Langf.

sid. 22.

Smurraude kengupp.

Öm vandranda ringen.

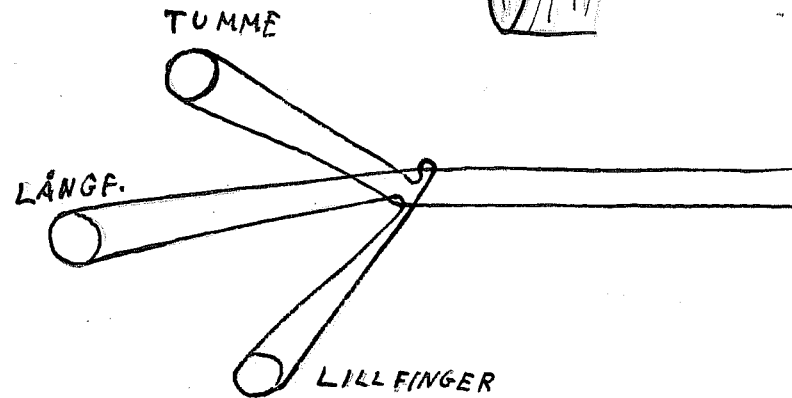
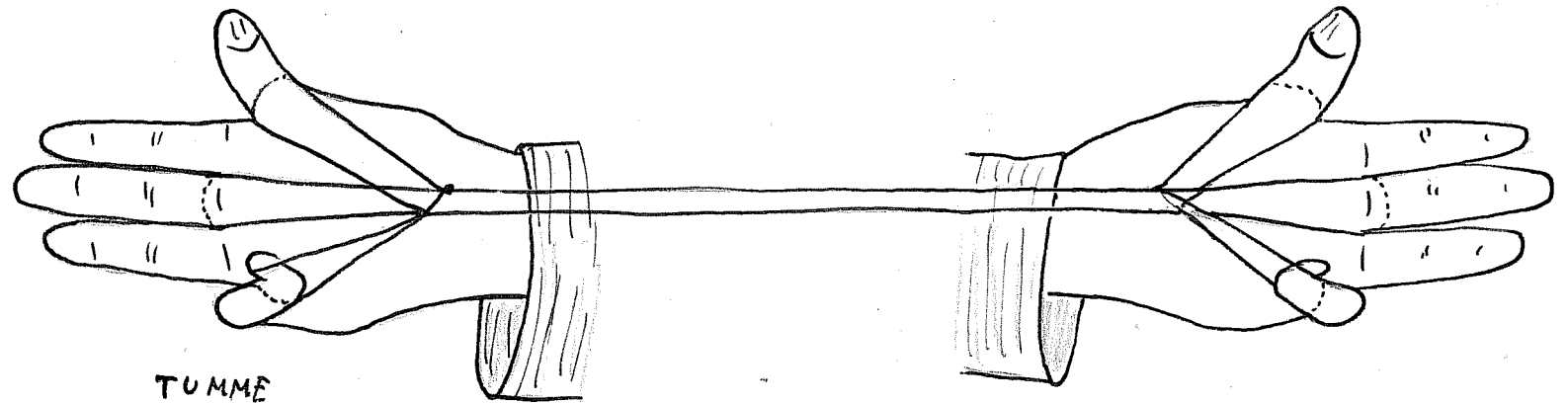

Höger hand

Vargklo.

5880

sid. 24
Vänster hand.

Figuren till vänster
visar klådens läge på
högra handen.

"
gäspöster
"

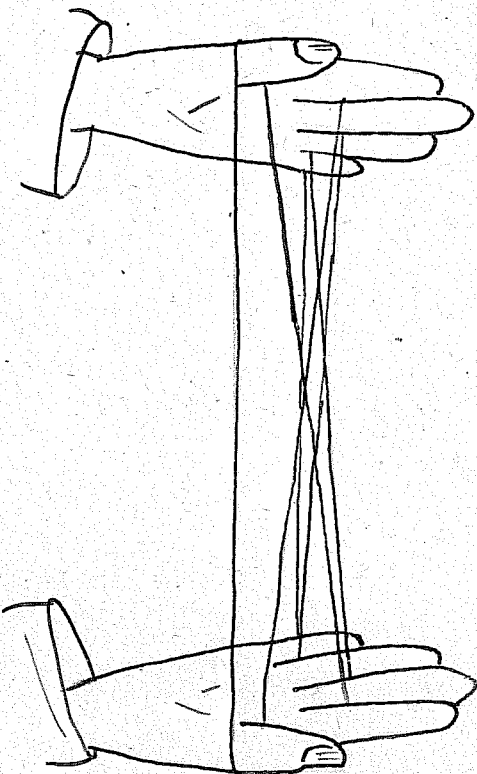

Fig. 2.

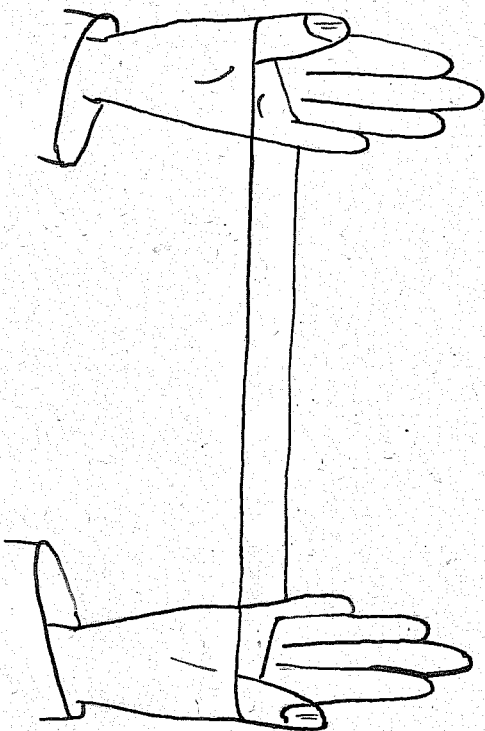

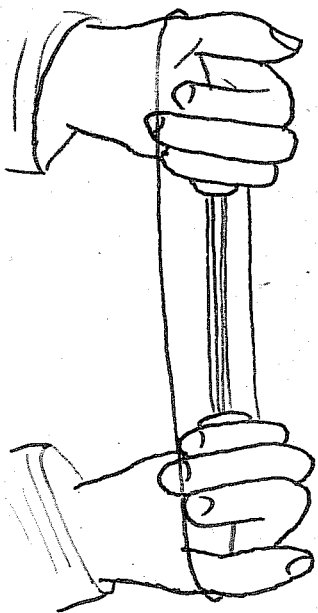
Fig. 1.

B.

5380

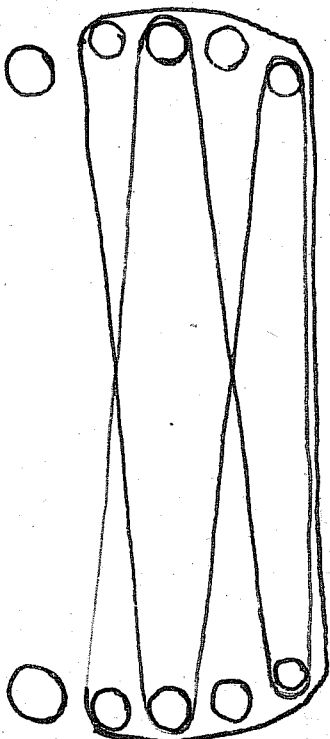
Ad. 25.

3.

B.

4.

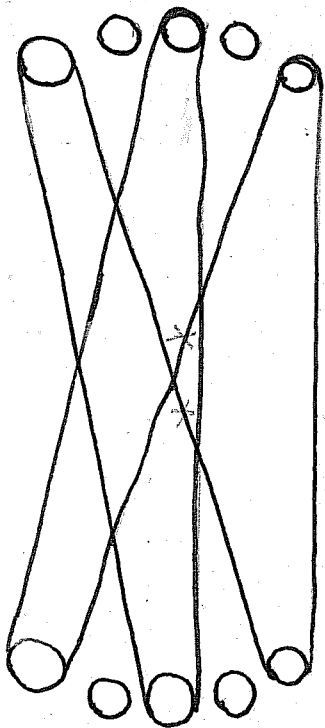

5880

"Gjæfættel"

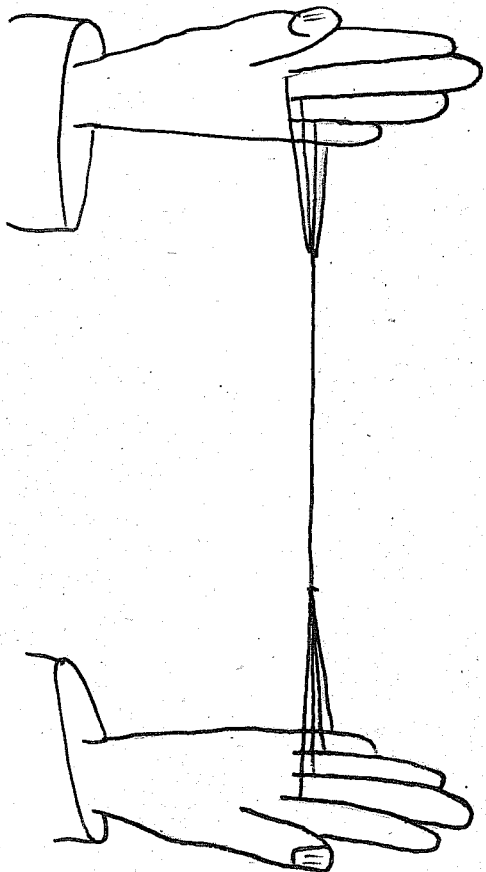
h.d. 26

5.

B.

6.

"*gepöster*"

5880

5. d. 27.